

СКШН КАВКАЗ 2020: ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ І ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Белесков М. М., головний консультант відділу військової політики центру безпекових досліджень НІСД

Стратегічні командно-штабні навчання займають особливе місце в ієрархії системи підготовки військ і командного складу збройних сил РФ (ЗС РФ), перш за все враховуючи їх мету та масштаби залучених сил і засобів. Аналіз основних елементів навчань подібного типу може дати найбільш повне уявлення про поточні погляди Росії на форми і способи ведення війни. Окрім того, демонстрація потенціалу і готовності до масштабної ескалації воєнного конфлікту по периметру кордону РФ, що простежувалося в ході проведення СКШН, мало на меті продемонструвати налаштованість Росії на досягнення своїх політичних цілей під тиском наявної військової сили.

Висновки

Незважаючи на пандемію COVID-19, збройні сили РФ продовжили практику проведення щорічних стратегічних командно-штабних навчань (СКШН) як найвищої форми підготовки органів управління і військ. Навчання подібного типу є унікальними як за масштабом, так і за завданнями, які на них відпрацьовуються. Саме в рамках СКШН найбільш повно випробується і уточнюється поточна російська доктрина ведення операцій.

СКШН Кавказ-2020 повністю відповідали цим характеристикам. Активна фаза навчання відбувалася 21-26 вересня, проте їй передувала системна підготовка протягом липня-серпня 2020 року. В рамках СКШН Кавказ-2020 було відпрацьовано ключові елементи поточної російської доктрини ведення операцій – досягнення і використання інформаційного домінування та домінування в повітрі, здійснення

комплексного вогневого ураження на основі нанесення комбінованих ракетно-артилерійських і електронних ударів на всю глибину побудови оборони противника, здійснення обхідних і флангових ударів на основі батальйонно-тактичних груп і тактичних/оперативних повітряних десантів.

Головним нововведенням в рамках СКШН Кавказ-2020 стало відпрацювання елемента бойової побудови типу «мобільний ешелон», коли в тилу противника комбінованим способом (транспортна авіація і гелікоптери) було висаджено угруповання чисельністю до 2 тисяч солдат. Масштабною була також і частина навчання, яка відбувалася в Чорному морі. Всього росіяни вивели в море до 40% бойового корабельно-катерного складу ЧФ РФ. У рамках тренувань було відпрацьовано більшість елементів так званої зони заборони і обмеження доступу (anti-access/area-denial).

Навчання типу, подібного СКШН Кавказ-2020, поряд із програмою переозброєння, є одним із ключових елементів державної політики з перетворення ЗС на дієвий інструмент великої стратегії РФ. Демонстрацією потенціалу та готовності до швидкої ескалації воєнного конфлікту по периметру свого кордону РФ намагається зберегти домінуючу роль в регіонах, які вона розглядає як зону своїх особливих інтересів. До цієї зони Росія відносить і Україну. За задумом РФ, її налаштованість на рішучі дії, у тому числі із застосуванням військової сили, має стримувати країни НАТО і ЄС від розвитку тісних відносин з Україною та іншими державами на пострадянському просторі.

Обґрунтування

Щорічні стратегічні командно-штабні навчання (СКШН) займають особливе місце в ієрархії системи підготовки ЗС РФ. Навчання даного типу відрізняються масштабами залучених сил і засобів, які в сукупності дозволяють в мирний час найповніше відпрацювати всі елементи поточної російської доктрини ведення операцій, опрацювати заходи з підготовки органів управління до використання великих міжвидових військових угруповань. Проведення подібних навчань, поряд з реалізацією програми переозброєння, розглядаються воєнно-політичним керівництвом Росії як базові напрями в нарощуванні здатності ЗС виконувати різнопланові завдання в умовах сучасних воєнних конфліктів. СКШН Кавказ-2020 не стали винятком в плані масштабності залучених сил і завдань, які відпрацьовувалися. Також варто відмітити, що ці навчання проводилися на території Південного військового округу РФ, в зону відповідальності якого входить і Україна.

До навчань, за офіційними російськими даними, було залучено близько 80 тисяч осіб, 250 танків, 450 БТР і БМП, понад 200 артилерійських систем. СКШН Кавказ-2020 передувала ґрунтовна підготовча фаза, яка включала раптову перевірку військ

(липень) і навчання по видах забезпечення діяльності військ (серпень) на території Південного військового округу.

Безпосередньо в ході СКШН Кавказ-2020 залучені сили і засоби відпрацьовували завдання, які визначаються росіянами ключовими в сучасних війнах високої інтенсивності. По-перше, йдеться про досягнення інформаційного домінування, суть якого полягає в спроможності забезпечити виявлення і знищення за максимально короткий час певних сил і засобів противника. Для цього до СКШН було залучено до 50 розвідувальних БПЛА, які діяли роями по 10 одиниць для збільшення ефективності. Паралельно було розгорнуто до 50 пунктів управління, які мали забезпечувати ефективне використання розвідувальних даних в управлінні підпорядкованими військами і застосуванні засобів ураження.

По-друге, відпрацьовувалося завдання досягнення і використання домінування в повітрі. До СКШН Кавказ-2020 було залучено до 100 бойових літаків різних типів і до 80 одиниць армійської авіації, що дозволяло здійснювати маневр вогнем і силами в необхідних напрямках. Паралельно було відпрацьовано відбиття так званих масованих ракетно-авіаційних ударів (МРАУ), які в РФ визначаються як головна форма ведення війни США/НАТО.

По-третє, задіяні війська тренувалися здійснювати комплексне вогневе ураження, яке передбачає масоване використання ракетних військ і артилерії, а також задіяння систем РЕБ. Для нанесення ударів на оперативну і тактичну глибину були залучені ОТРК Искандер-М, ТРК Точка-У, РСЗВ Торнадо-С, а також до 17 дивізіонів ствольної і реактивної артилерії. Головними об'єктами уваги під час нанесення ударів були командні пункти умовного противника.

Новинкою СКШН Кавказ-2020, порівняно з попередніми навчаннями даного типу, стало створення і використання так званого «мобільного ешелону». В тилу умовного противника в процесі імітації наступу було висаджено до 2 тисяч бійців повітряно-десантних військ. Більша частина десантників (1,1 тисяча) були доставлені гелікоптерами, а решта провели висадку з літаків транспортної авіації Іл-76. Застосування відповідного прийому, за оцінками вищого військового керівництва РФ, має додати динамізму і швидкості в рамках наступальних дій. Окремо відпрацьовувалися питання взаємодії тактичного повітряного десанту з наступаючими мотострілецькими батальйонно-тактичними групами, а також здійснення комплексного повітряного і морського десанту.

Таким чином, росіяни продемонстрували ключові елементи своєї поточної доктрини ведення операцій, яка зводиться до наступних пунктів: 1) боротьба із крилатими ракетами і БПЛА, 2) здійснення вогневого і електронного впливу на всю глибину бойового порядку противника, 3) вертикальні охоплення десантами різних типів, 4) ведення бойових дій самостійно, у відриві від основних сил на основі

батальйонних і ротних тактичних груп із засобами посилення, 5) здійснення глибоких рейдів, охопленнь і обходів на основі застосування автономних і самодостатніх у вогневому відношенні підрозділів.

Фінальний епізод СКШН Кавказ-2020 пройшов на полігоні «Капустин Яр», масштаби якого (60 км по фронту і 120 в глибину) дозволяли відпрацювати ключові елементи поточної російської доктрини ведення операцій. Важливим є й той факт, що по легенді фінального епізоду 20-та і 58-ма загальновійськові армії РФ відпрацювали здійснення флангових ударів для оточення і нейтралізації військ противника. Показовим у цьому є той факт, що 20-та загальновійськова армія розташована на території Західного військового округу навпроти таких прикордонних областей України як Чернігівська, Сумська, Харківська і Луганська.

Поряд із наземною фазою активними були тренування і Чорноморського флоту РФ. Всього в море було виведено до 20 кораблів і катерів ЧФ РФ, що складає до 40% від наявного складу основних бойових кораблів і катерів. Були проведені стрільби КР «Калібр» з підводного човна по наземному об'єкту, відпрацьовано нанесення комбінованого ракетно-бомбового удару по надводних кораблях умовного противника, задіяння наземних протикорабельних ракетних комплексів типу «Бал» і «Бастіон». Відповідні завдання в сукупності мають на меті створення так званої зони заборони і обмеження доступу (anti-access/area-denial), яка повинна максимально ускладнити завдання проектування сили на морі для противника і створити більшу свободу дій для власних сил.

Відповідна легенда фінального епізоду, а також ключові завдання, які відпрацьовувалися в рамках СКШН Кавказ-2020, дозволяють говорити про те, що ЗС РФ продовжують фокусуватися перш за все на підготовці до війн високої інтенсивності, незважаючи на те, що в рамках окремих епізодів відпрацьовувалися завдання боротьби із незаконними збройними формуваннями. За своєю природою СКШН Кавказ-2020 відображають офіційну систему поглядів на роль і місце збройних сил РФ в конфліктах майбутнього. Йдеться про швидкі локальні війни і збройні конфлікти по периметру кордонів РФ, в рамках яких збройні сили повинні мати потенціал, що дозволяє стабілізувати ситуацію і завершити протистояння на вигідних для РФ умовах до початку інтервенції таких гравців як США/НАТО.

Систематичне проведення заходів бойової підготовки типу СКШН разом із поточною програмою переозброєння є основою російської державної політики з перетворення ЗС на дієвий інструмент великої стратегії Москви. У випадку України демонстрація потенціалу і готовності проводити широкомасштабні наземні операції по периметру кордону РФ має стримувати країни НАТО і ЄС від розвитку відносин з офіційним Києвом щодо членства в відповідних організаціях. Таким чином, заходи типу СКШН Кавказ-2020 відіграють важливе значення не лише в плані

безпосередньої підготовки військ, але й мають далекосяжні стратегічні наслідки.

Окрім ключової стратегічної цілі, СКШН Кавказ-2020 дозволили вирішувати й низку зовнішньополітичних завдань шляхом залучення представників армій інших держав. Участь у навчаннях військових Білорусі, Вірменії, Ірану, КНР, М'янми і Пакистану дозволяє РФ розвивати відносини з міжнародними партнерами в умовах дефіциту невоєнних інструментів взаємодії. Присутність військових інших країн має продемонструвати відсутність ізоляції РФ. При цьому не варто переоцінювати заяви про те, що в рамках СКШН Кавказ-2020 відпрацьовувалося створення і застосування коаліційного угруповання сил для вирішення відповідних завдань. РФ продовжить політику щодо опори виключно на власні сили для гарантування власної безпеки і забезпечення національних інтересів¹.

¹ Michael Kofman «Towards a Sino-Russian entente? », Riddle, 29 November 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ridl.io/en/towards-a-sino-russian-entente/>